

Exploitatiemaatschappij De Valk. B.V.
Postbus 400
6040 AK ROERMOND

Ons kenmerk	DOC-00069890	Maastricht	11 juni 2020
Zaaknummer	2019-207947	Verzonden	11 juni 2020
Bijlage(n)			

Besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg

1 Besluit

Gedeputeerde Staten hebben op 5 december 2019, aangevuld op 17 december 2019 en 13 mei 2020, een aanvraag om ontheffing van de verbodsbepalingen als bedoeld in de artikelen 3.1 en 3.5 van de Wet natuurbescherming (Wnb) ontvangen van Econsultancy B.V., namens Exploitatiemaatschappij De Valk. B.V., voor de sloop- en renovatiewerkzaamheden van de voormalige dakpannenfabriek 'De Valk' aan de Diepstraat 1 te Echt.

De aanvraag is geregistreerd onder zaaknummer 2019-207947.

Gedeputeerde Staten van Limburg besluiten, gelet op de artikelen 3.3 en 3.8 Wnb en gelet op de overwegingen die zijn opgenomen in deze ontheffing:

- aan aanvrager ontheffing te verlenen. Deze ontheffing wordt verleend in het kader van het project "Herontwikkeling 'De Valk' te Echt". Het plangebied is gelegen aan de Diepstraat 1 te Echt.
- dat ontheffing wordt verleend van de volgende verboden handelingen:
 - het opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, of wegnemen van nesten van de gierzwaluw (*Apus apus*), artikel 3.1, lid 2, Wnb;
 - het is verboden de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te verstoren, artikel 3.5, lid 2, Wnb;
 - het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) te beschadigen of te vernielen, artikel 3.5, lid 4, Wnb.
- dat aan deze ontheffing de in hoofdstuk 2 vermelde voorschriften verbonden zijn;
- dat de ontheffing wordt verleend vanaf 1 september 2020 tot 1 september 2025;

5. dat de aanvraag en de bijbehorende stukken ontvangen op 5 december 2019, aangevuld op 17 december 2019 en 13 mei 2020, deel uitmaken van deze ontheffing, behoudens en voor zover daarvan bij dit besluit niet wordt afgeweken.

Gedeputeerde Staten van Limburg
namens dezen,

drs. M.G.P.I. Arts
clustermanager Vergunningen, Toezicht en Handhaving team Vergunningen

1.1 Rechtsbescherming

Als dit besluit uw belang rechtstreeks raakt en u het met de inhoud van dit besluit niet eens bent, kunt u bezwaar maken. U moet dan binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is verzonden een bezwaarschrift indienen. Op deze procedure is de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en moet ten minste bevatten: de naam en het adres van de indiener, de datum, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht alsmede de redenen van het bezwaar (motivering). Het bezwaarschrift moet worden gericht aan: Gedeputeerde Staten van Limburg, Juridische Zaken en Inkoop, team Rechtsbescherming, Postbus 5700, 6202 MA Maastricht. Voor meer informatie verwijzen wij u naar www.limburg.nl.

Het indienen van een bezwaarschrift heeft geen schorsende werking. Als u een bezwaarschrift heeft ingediend, dan kunt u tevens een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening indienen bij de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Limburg, locatie Roermond, Sector Bestuursrecht, Postbus 950, 6040 AZ Roermond. Voor meer informatie verwijzen wij u naar www.rechtspraak.nl.

1.2 Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking na toezending of uitreiking aan de belanghebbende(n) tot wie het besluit is gericht, onder wie begrepen de aanvrager.

Indien de voorzieningenrechter positief beslist op een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening als bedoeld in artikel 8:81 van de Awb, wordt de werking van het onderhavige besluit geschorst.

2 Voorschriften

2.1 Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de in hoofdstuk 1 genoemde soorten en beschreven handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de activiteiten die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffing geldt voor het plangebied aan de Diepstraat 1 te Echt, zoals opgenomen in paragraaf 4.2 (figuur 1).
4. De ontheffinghouder dient direct contact op te nemen met de Provincie Limburg indien bij het uitvoeren van werkzaamheden andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing op de locatie van de activiteiten aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouder of opsporingsambtenaar.
6. De ontheffinghouder dient de start van de werkzaamheden uiterlijk vijf werkdagen voor die tijd digitaal bij ons te melden.
Het meldingsformulier Wet natuurbescherming¹ vindt u op www.limburg.nl/vergunningen (klik op Wet natuurbescherming, beschermde soorten, ontheffing).

2.2 Specifieke (soort)voorschriften

7. Met in achtneming van onderstaande voorschriften dienen de maatregelen uitgevoerd te worden zoals beschreven in hoofdstuk 8 van het bij de aanvraag gevoegde Activiteitenplan terrein 'De Valk' Diepstraat 1 te Echt-Susteren, Rapportnummer 9254.005, Econsultancy van 5 december 2019.
8. Het gebouw wordt ongeschikt gemaakt voor de gewone dwergvleermuis in de minst kwetsbare periode bij jaarrondgebruik (half april tot half mei of 1 september tot half oktober) door het plaatsen van steigerdoek met diverse 'exclusion flaps'. Als alle vleermuizen zijn vertrokken, wordt het gebouw 's nachts verlicht totdat de sloop- en renovatiewerkzaamheden zijn afgerond. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden dient een controleronde door een ecologisch deskundige plaats te vinden om te bevestigen dat de vleermuizen vertrokken zijn waarna de bebouwing vrij gegeven kan worden. Als er toch vleermuizen worden aangetroffen dienen de dieren in de gelegenheid gesteld te worden om de verblijfplaats zelfstandig te verlaten voordat de werkzaamheden kunnen starten.
9. Er worden voor de start van het nieuwe broedseizoen tijdelijk 25 gierzwaluwkasten met drie compartimenten per kast gerealiseerd conform de voorwaarden in het kennisdocument van de gierzwaluw.

¹ Alleen als u niet digitaal kunt melden, stuurt u de melding per post naar: Provincie Limburg, Postbus 5700, 6202 MA Maastricht.

10. De permanente voorzieningen (minimaal 30) van de gierzwaluw moeten tijdens of direct na afloop van de werkzaamheden worden gereconstrueerd door het creëren van invliegopeningen in de dakoverstek, door het plaatsen van inmetSELstenen of door het plaatsen van duurzame nestkasten of een combinatie van deze voorzieningen. De voorzieningen dienen geplaatst te worden conform de voorwaarden in het kennisdocument van de gierzwaluw.
11. Er dienen tijdelijk 24 vleermuiskasten aangebracht te worden conform de voorwaarden in het kennisdocument van de gewone dwergvleermuis. De tijdelijke kasten kunnen zes maanden na de realisatie van de permanente voorzieningen (gewenningsperiode) weer verwijderd worden. De tijdelijke kasten dienen minimaal één zomerseizoen voor aanvang van de werkzaamheden aanwezig en functioneel te zijn.
12. De permanente voorzieningen van de gewone dwergvleermuis moeten tijdens of direct na afloop van de werkzaamheden worden gereconstrueerd door het toegankelijk maken van de spouw, door het plaatsen van inmetSELstenen of een combinatie van deze voorzieningen. De voorzieningen dienen geplaatst te worden conform de voorwaarden in het kennisdocument van de gewone dwergvleermuis.
13. De maatregelen, zoals opgenomen in hoofdstuk 8 van het activiteitenplan, de memo aanvullende gegevens van 13 mei 2020 en de voorschriften van dit besluit worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol, dat altijd op de locatie aanwezig is en waarmee het uitvoerende personeel bekend is.

2.3 Overige voorschriften

14. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in afstemming met een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
Onder een deskundige wordt verstaan:
 - a. een inhoudelijke medewerker op het gebied van soorten bij een ecologisch adviesbureau of;
 - b. een persoon die beschikt over een afgeronde hbo- of universitaire opleiding met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie of;
 - c. een persoon die beschikt over een afgeronde mbo-opleiding soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten of;
 - d. een persoon die beschikt over een door ervaring opgedane gelijkwaardig niveau of;
 - e. een persoon die zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam of aangesloten is bij een Nederlandse beschermingsorganisatie of;
 - f. een persoon die zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de monitoring en/of bescherming van soorten.
15. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient minimaal 8 weken voor het verstrijken van deze termijn, een verzoek tot verlenging van de ontheffing ingediend te worden.

3 Procedure

3.1 Aanvraag

Op 5 december 2019, aangevuld op 17 december 2019 en 13 mei 2020,, heeft aanvrager een aanvraag om ontheffing ingediend voor de volgende in de Wnb verboden handelingen:

- het opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, of wegnemen van nesten van de gierzwaluw (*Apus apus*), artikel 3.1, lid 2, Wnb;
- het is verboden de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te verstoren, artikel 3.5, lid 2, Wnb;
- het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) te beschadigen of te vernielen, artikel 3.5, lid 4, Wnb.

De aanvraag bestaat uit de volgende stukken:

- Aanvraagformulier ontheffing hoofdstuk 3 Soorten Wnb, 5 december 2019;
- Machtiging;
- Activiteitenplan terrein "De Valk" Diepstraat 1 te Echt-Susteren, Rapportnummer 9254.005, Econsultancy van 5 december 2019;
- Aanvullend ecologisch onderzoek, Rapportnummer 9254.003, Econsultancy van 5 november 2019;
- Quicksan flora en fauna, Rapportnummer 9254.002, Econsultancy van 25 juni 2019.
- Memo aanvullende gegevens Diepstraat 1 te Echt-Susteren van 13 mei 2020.

3.2 Bevoegd gezag

De handelingen worden in zijn geheel verricht in de provincie Limburg. Gelet op artikel 1.3 Wnb en de artikelen 3.3 en 3.8 Wnb is ons college het bevoegd gezag voor het verlenen van de ontheffing.

3.3 Voorbereidingsprocedure

Dit besluit is voorbereid met de reguliere voorbereidingsprocedure als beschreven in titel 4.1 van de Awb. Van het besluit wordt mededeling gedaan via de internetsite <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl> (klik dan op officiële bekendmakingen).

Wij hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de beslistermijn van 13 weken te verlengen met 7 weken overeenkomstig artikel 5.1, tweede lid van de Wnb.

3.4 Contact

Indien u vragen heeft over dit besluit, kunt u contact opnemen met mevrouw S. Ninaber, e-mail ajh.ninaber@prvlimburg.nl of telefonisch via +31 (0)43 389 99 99.

4 Overwegingen

De Wet natuurbescherming bevat regels voor het behoud van de biologische diversiteit en de bescherming van kwetsbare dier- en plantensoorten en hun natuurlijke leefomgeving. Enerzijds is Nederland hiertoe gehouden op grond van internationale verdragen en Europese richtlijnen. De Wet natuurbescherming kent daarom beschermingsregels voor soorten die onder de Europese Vogelrichtlijn zijn beschermd (Vogelrichtlijnsoorten) in paragraaf 3.1, en voor soorten die middels de Europese Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn bescherming genieten (Habitatrichtlijnsoorten) in paragraaf 3.2. Anderzijds voorziet paragraaf 3.3 van de wet in regels voor een limitatief aantal soorten waarvan de bescherming niet internationaalrechtelijk is geregeld, maar waartoe de nationale wetgever op eigen initiatief heeft besloten (andere soorten).

Deze drie beschermingsregimes kennen elk eigen verbodsbepalingen en voorwaarden voor ontheffing van de verboden.

Deze aanvraag heeft betrekking op het beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten.

4.1 Vogelrichtlijnsoorten § 3.1 en Habitatrichtlijnsoorten § 3.2

Een ontheffing van de bovengenoemde verbodsbepaling kan worden verleend als aan elk van de volgende voorwaarden, zoals opgenomen in de artikelen 3.3, vierde lid, Wnb en 3.8, vijfde lid, Wnb, is voldaan:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- de handeling is nodig in het kader van een of meer van de in bovengenoemde artikelen genoemde belangen;
- de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort en er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Een toetsing aan deze aspecten heeft plaatsgevonden, en is beschreven in paragraaf 4.3.

4.2 Omschrijving aanvraag

In het plangebied gelegen aan de Diepstraat 1 in Echt-Susteren, als weergegeven in figuur 1, is initiatiefnemer voornemens om het terrein 'De Valk' te her-ontwikkelen. Het monumentale deel van de dakpannenfabriek wordt gerestaureerd en de totale locatie wordt getransformeerd tot een 'Food&Experience Center'. Het concept wordt deels ingepast in de nog bestaande bebouwing van de voormalige dakpannenfabriek. Tevens wordt een uitgebreide terrasvoorziening aangelegd.

Momenteel ligt het merendeel van het terrein braak. Op de locatie staat een aantal zeecontainers. Er zijn enkele hopen met puin, grind en zand aanwezig. In het zuidelijke en zuidoostelijke deel van het plangebied, aan de Aasterbergerweg en de Diepstraat, liggen enkele monumentale delen van de voormalige dakpannenfabriek 'De Valk'. Deze monumentale delen zullen grotendeels (met uitzondering van de hal, die waarschijnlijk wordt gesloopt) blijven staan. Het monumentale gebouw is opgebouwd uit bakstenen muren en voorzien van dakpannen. Een deel daarvan is losliggend. Ook zijn er oude muurrestanten met nissen en openingen aanwezig.

In het achterste deel van het plangebied is een pand aanwezig dat ten behoeve van de voorgenomen plannen naar verwachting gesloopt zal worden.

De monumentale delen van de voormalige dakpannenfabriek 'De Valk' zullen grotendeels blijven staan, maar worden wel gerenoveerd en gerestaureerd. Ter plaatse van deze delen worden onder andere de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- er wordt bebouwing aangebouwd;
- een gedeelte wordt gesloopt;
- daken worden geïsoleerd en gerenoveerd en / of vervangen;
- wanden worden gerenoveerd en voorzien van isolatie;
- het renoveren van voeg- en metselwerk;
- het vervangen en / of restaureren van dakbeschotten, boeien en windveren;
- het vervangen van dakpannen;
- de renovatie van goten en hemelwaterafvoer;
- vervangen van kozijnen en aanbrengen van puien.

Figuur 1: Het plangebied terrein 'De Valk' Diepstraat 1 te Echt-Susteren

4.3 Gierzwaluw en gewone dwergvleermuis

4.3.1 Andere bevredigende oplossing

Locatie gebonden

Het project is locatiegebonden vanwege de aard van de werkzaamheden. Kijkend naar de vervallen staat van de voormalige dakpannenfabriek is ervoor gekozen om de bestaande bebouwing gedeeltelijk te slopen en gedeeltelijk te renoveren. Om het centrum van Echt te revitaliseren en de toenemende leegstand het hoofd te bieden, is er geen andere bevredigende locatie voor deze gebiedsontwikkeling. De locatie is bovendien strategisch gelegen, vlakbij de A2 en de afslag A73 met ruim 100.000 verkeersbewegingen per dag. Hierdoor biedt het Food&Experience Center mogelijkheden om een (boven)regionale aantrekkingskracht uit te oefenen. Een doelgroep van circa één miljoen potentiële bezoekers op maximaal 25km afstand wordt hiermee aangesproken. Food&Experience Center 'De Valk'

is vanwege de locatie ook voor de Belgische en Duitse consument van toegevoegde waarde. Het is daardoor niet wenselijk om de voorgenomen plannen op een andere locatie plaats te laten vinden.

Alternatieve inrichting werkzaamheden

Om het risico op verval en vermindering van de veiligheid weg te nemen, kan het gebouw gesloopt worden. Gezien de monumentale status is dit echter geen optie. Bovendien gaan ook hierbij verblijfplaatsen van vleermuizen en gierzwaluwen verloren, waardoor dit in ecologisch opzicht geen gunstig alternatief is. Het enige werkbare alternatief is de herontwikkeling van het fabriekspand, waardoor leegstand wordt voorkomen. Bij de werkwijze worden daarnaast maatregelen genomen om doden en verwonden en onnodige verstoring te voorkomen. De gekozen werkwijzen brengen de gunstige staat van instandhouding niet in het geding en beperken de verstoring tot een minimum.

Gierzwaluw

In het plangebied 'De Valk' te Echt-Susteren zijn 15 nestplaatsen van de gierzwaluw aangetroffen, die als gevolg van de werkzaamheden verloren zullen gaan. De nestlocaties worden in de daartoe juiste periode ongeschikt gemaakt en er worden nieuwe nestlocaties tijdig aangeboden, rekening houdend met de gewenningsperiode. De kasten zullen allen worden opgehangen aan bebouwing binnen 100 á 200 meter van de huidige verblijfplaatsen. De kasten worden zoveel mogelijk gegroepeerd opgehangen op een hoogte van minimaal 3 meter met vrije uitvliegruimte. De tijdelijke kasten kunnen na één broedseizoen (gewenningsperiode) en na realisatie van de permanente voorzieningen weer buiten het broedseizoen verwijderd worden. Voordat de kasten verwijderd worden zal de begeleidend ecooloog controleren of de kasten vrij zijn van gierzwaluwen. In de nieuwe situatie worden er in totaal ten minste 75 geschikte permanente nestlocaties voor gierzwaluwen gecombineerd teruggebracht, in de vorm van gierzwaluwsleuven in het dakoverstek, in metselstenen en/of duurzame nestkasten.

Gewone dwergvleermuis

Als gevolg van de werkzaamheden zullen er 4 zomerverblijfplaatsen en 2 zomer-/ paarverblijfplaatsen die allen tevens als milde winterverblijfplaatsen dienen, verloren gaan. Er worden binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaatsen, 24 tijdelijke vleermuiskasten opgehangen. De tijdelijke kasten kunnen zes maanden na de realisatie van de permanente voorzieningen (gewenningsperiode) weer verwijderd worden. Voordat de kasten verwijderd worden zal de begeleidend ecooloog controleren of de kasten vrij zijn van vleermuizen.

In de nieuwe situatie worden er in totaal ten minste 24 geschikte permanente verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis gecombineerd teruggebracht, in de vorm van het toegankelijk maken van de spouw en door vleermuis-inmetselstenen.

Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning wordt schade aan de gierzwaluw en de gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk voorkomen.

4.3.2 Belang

Op het aanvraagformulier is aangegeven dat de ontheffing is aangevraagd op basis van de volgende belangen:

Vogelrichtlijn: *In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid*

Habitatrichtlijn: *In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.*

Het is niet wenselijk om de bebouwing langer leeg te laten staan dan noodzakelijk. De leegstand en vervallen staat van het pand leiden in de huidige situatie tot verloedering en verpaupering van de omgeving van het pand. Bovendien kan dit leiden tot vandalisme en instortingsgevaar. De geplande sloop is noodzakelijk om verdere achteruitgang van de voormalige dakpannenfabriek te voorkomen. Daarnaast is herinrichting en nieuwbouw noodzakelijk om de herontwikkeling van het terrein 'De Valk' aan de Diepstraat te Echt-Susteren te realiseren en zodoende een oplossing te bieden aan de bovengemiddelde leegstand. De komst van het 'Food&Experience Center' maakt onderdeel uit van een groter plan om het centrum van Echt de revitaliseren. De ontwikkeling draagt bij aan een vitaal en toekomstbestendig winkelhart van de kern Echt met een regionale betekenis. Door de voorgenomen plannen wordt een historisch monument gerestaureerd en het centrum wordt nieuw leven ingeblazen.

De bovenstaande belangen wegen in dit geval zwaarder dan het ecologische belang.

4.3.3 Staat van instandhouding

Gierzwaluw

De staat van instandhouding van de gierzwaluw is gunstig. Door voldoende alternatieve verblijfplaatsen te realiseren, is er geen negatief effect op de staat van instandhouding.

De handelingen, waarop de aanvraag betrekking heeft, leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de gierzwaluw.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest algemeen voorkomende vleermuissoort in Nederland.

Ook in de gemeente Echt-Susteren komt de soort algemeen voor.

Het leefgebied wordt niet aangetast en zijn geen essentiële vliegroutes. Enkel de verblijfplaatsen worden verstoord waardoor ook hier een negatief effect op de staat van instandhouding is uit te sluiten.

Met de handelingen, waarop de aanvraag betrekking heeft, wordt dan ook geen afbreuk gedaan aan het streven de populatie van de gewone dwergvleermuis in het natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

4.4 Conclusie

4.4.1 Vogelrichtlijnsoorten

Het toetsingskader dat betrekking heeft op het beschermen van Vogelrichtlijnsoorten biedt ten aanzien van de gierzwaluw voldoende gronden voor ontheffingverlening van de verbodsbepalingen als opgenomen in artikel 3.1, Wnb.

4.4.2 Habitatrichtlijnsoorten

Het toetsingskader dat betrekking heeft op het beschermen van Habitatrichtlijnsoorten biedt ten aanzien van de gewone dwergvleermuis voldoende gronden voor ontheffingverlening van de verbodsbepalingen als opgenomen in artikel 3.5, Wnb.

4.4.3 Overige en zorgplicht

Het is mogelijk dat in het plangebied andere, dan uit de onderzoeken gebleken, beschermde soorten voorkomen. In dat geval is mogelijk toch sprake van een overtreding van een of meer verbodsbepalingen van paragraaf 3.1, 3.2 en/of 3.3 Wnb.

Bij (mogelijke) overtreding van verboden waarvoor bij dit besluit geen ontheffing is verleend, dient bij het bevoegd gezag een (aanvullende) ontheffing te worden aangevraagd.

Onverminderd de vrijstellingen, gedragscodes en ontheffingen dient altijd de wettelijke zorgplicht als bedoeld in artikel 1.11 Wnb voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving in acht te worden genomen.